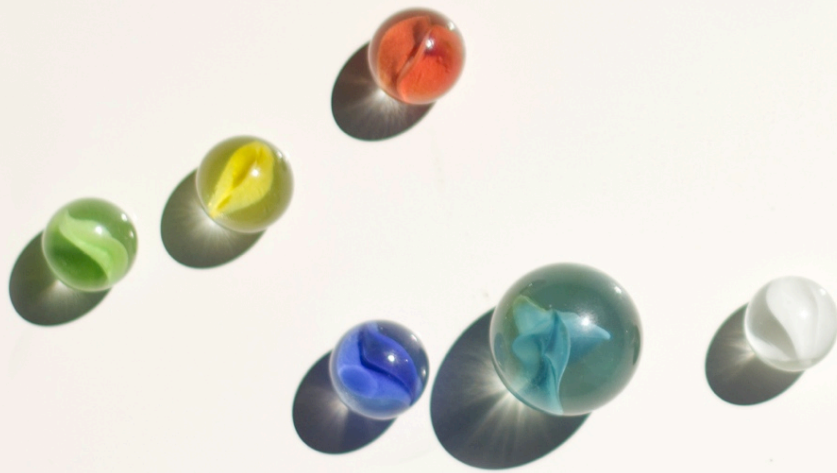
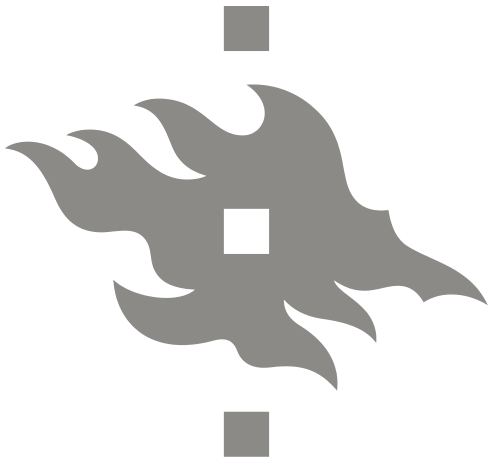

Datapolitiikka

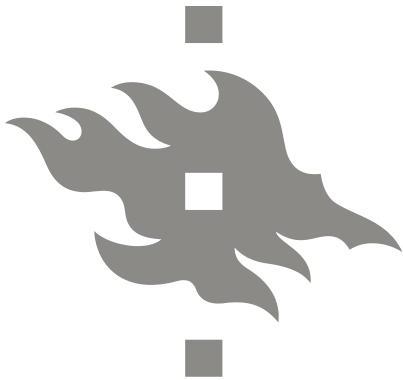
Mitä ja miksi?

Oikeudellinen raami

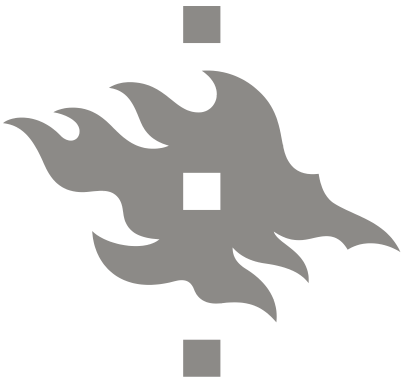
Miten tutkimusdatasta säädetään?

Oikeus tutkimusdataan?

- “Käytännön” kontrollin ja laillisten yksinoikeuksien ero?
  - Käytännön kontrollia luodaan työtavoilla, toimintaperiaatteilla ja sosiaalisella paineella.
  - Lailliset yksinoikeudet ovat oikeus- ja ulosottoteitse toimeenpantavissa olevia “vahvoja” oikeuksia.

Esimerkkejä

Käytännön

Ohjaajan suhde ohjattavaan

Tieteenalan käytäntö

"Minun" kovalevy

Rahoituksen hallinta

Laillinen

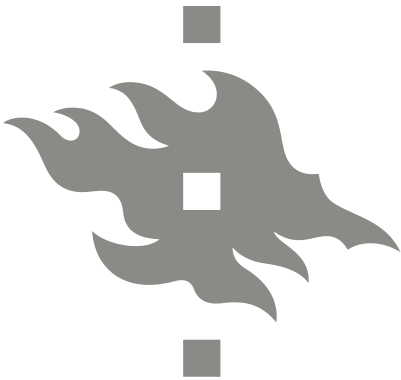

Tietokantaoikeus / tekijänoikeus / oikeus valokuvaan

Liikesalaisuus

Sopimus (esim. rahoitussopimus)

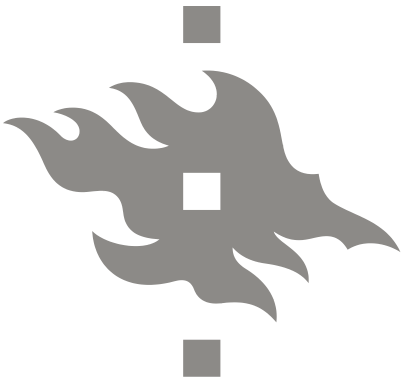
Työsuhde

Itsenäinen tutkija

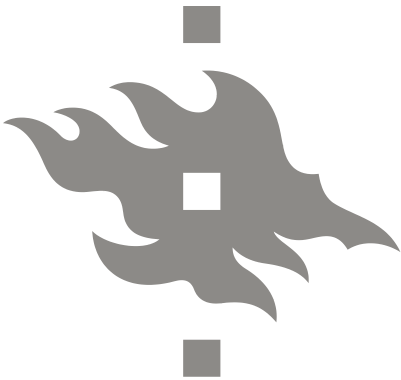
- Lainsäädännössä olevat poikkeukset
  - Perustuslaki 13 § 3 mom
    - Tieteen vapaus on turvattu
  - Tekijänoikeuslaki 40 b §:
    - “korkeakoulun opetus- ja tutkimustyössä itsenäisesti toimivan tekijän” oikeus tietokoneohjelmaan ja tietokantaan ei siirry työnantajalle toisin kuin tietokantadirektiivi edellyttää.
  - Korkeakoulukeksintölaki
    - Avoimen tutkimuksen käsite

Henkilötietoja sisältävät aineistot

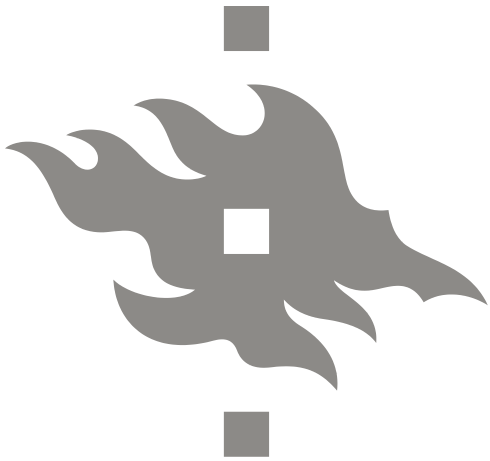
- Henkilötietolaki (tulossa oleva yleinen henkilötietoasetus)
  - Kuka on rekisterinpitäjä (controller)?
    - Yliopisto, tutkija, vai tutkimusryhmän johtaja?
    - Kuka vastaa henkilötietolain velvoitteiden toteuttamisesta?
  - Rekisteröidyn oikeudet (subject).
    - Kenen rekisteröity luottaa ottavan vastuun rekisterin keräämisen, säilyttämisen ja käytön lainmukaisuudesta?

Haasteita

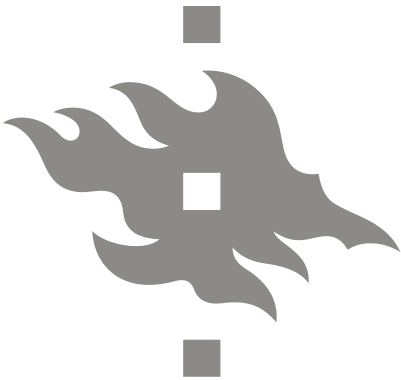
- Aineistojen pirstoutuminen.
- Yksittäisen tutkijan mahdollisuus estää aineiston käyttö.
  - Kilpailevan tutkimuksen estäminen.
  - Tulosten verifiointi.
  - Henkilökohtaiset syyt.
- Henkilötietolain ja yksinoikeuksien mahdollinen ristiriita.
  - Reksiteröidyn oikeus tiedon korjaamiseen versus tutkijan mahdolliset oikeudet aineistoon.

Eettiset näkökohdat

Tutkimusdata ja etiikka?

Muutamia näkökohtia

- Tutkimuksen vapaus
  - Millainen “oikeuksien jako” edistäisi parhaiten tutkimuksen vapautta?
  - Onko tutkimuksen laadulla vaikutusta arvioidessa tutkimuksen vapautta ja “oikeuksien jakautumista”?
- Tutkittava?
  - Syntyykö tutkittavalle (esimerkiksi suostumuksessa) sellainen käsitys, että hänen datansa on yliopiston (instituutiona) hallinnassa?
  - Onko tutkittavalla oikeus odottaa tätä?

Helsingin yliopiston datapolitiikka

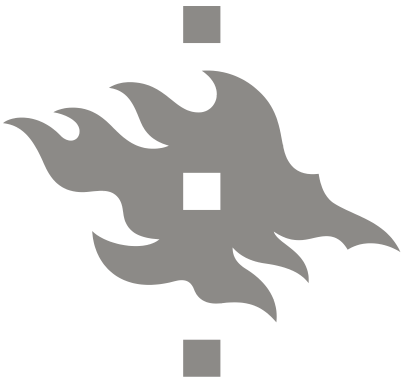

Tavoitteet

- Ohjata tutkimusdatan keräämistä, tallentamista ja käyttöä
- Sopia yliopistoyhteisön tasolla yhteisistä periaatteista
- Ohjata yliopiston investointeja ja kehitystä alueella
- Vastata tutkimustoiminnasta nouseviin tutkimusdataan liittyviin haasteisiin
- Tukea laadukasta tutkimusta ja tutkimusdatan käyttöä

Muutama poiminta

Velvollisuudet

- Jokaisen yliopistolaisen on noudatettava **tutkimuseettisiä ohjeita** tutkimusaineistojen ja -datan hallinnassa ja avaamisessa sekä huolehdittava **luottamuksellisten tietojen suojaamisesta, tietoturvasta ja tietosuojasta** lainsäädännön, hyvän tieteellisen käytännön sekä yliopiston antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Oikeudelliset kysymykset

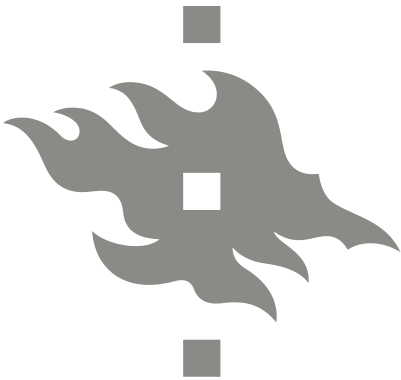
- Helsingin yliopisto tarjoaa tukea tutkimusaineistoihin liittyvien oikeudellisten kysymysten tunnistamiseen ja ratkaisemiseen.

Sopimukset

- **Vastuulliset tutkijat vastaavat** siitä, että tutkimuksessa syntyvien aineistojen omistus- ja käyttöoikeuksia koskevat **sopimukset tehdään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa**

Avoin data

- Julkaistuihin tutkimustuloksiin liitetty tutkimusdata on **lähtökohtaisesti yhteiskäyttöistä ja avointa.**

Ajatuksia nykyisestä datapolitiikasta

Tietoisuus

- Kasvamassa päin

Sopimukset

- Poliittika korostaa tutkijoiden välistä sopimista
- Ei käytännössä toteudu

Ristiriitojen ratkaiseminen

- Poliittika sisältää heikosti välineitä ristiriitojen ratkaisuun
- Korostaa hyvää tieteellistä käytäntöä ohjenuorana

Avoin data

- Vähän porkkanoita, ei yhtään keppiä.